

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

**Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Кафедра фінансів імені Л. Л. Тарангул**

Затверджено

Вченою радою Інституту

протокол від «18» 05 2021 р. № 9

Голова Вченої ради Інституту

 М.О. Кужелев

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної та індивідуальної роботи

з навчальної дисципліни

«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форми навчання

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Статус дисципліни: обов'язкова

ІРПІНЬ 2021

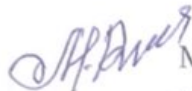
Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Бюджетна система» складені на основі робочої програми навчальної дисципліни затвердженої Науково-методичною радою УДФСУ «14» травня 2020 р. (протокол № 4).

Укладач:

Т. А. Коляда, к.е.н., с.н.с., доцент,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Рецензенти:

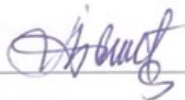
М.Б. Ріппа, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул;

Т.В. Тучак, к.е.н., доцент,
доцент кафедри податкової політики.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул протокол від «02» квітня 2021 р. № 12.

Завідувач кафедри

М. Д. Бедринець, к.е.н., доцент

РЕЦЕНЗІЯ

на методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Бюджетна система» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування», підготовлені к.е.н., с.н.с., доцентом, доцентом кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул Університету державної фіскальної служби України Колядою Т.А.

Представлені методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання з дисципліни «Бюджетна система» розроблені у відповідності до вимог, що пред'являються до цього виду навчально-методичної літератури в Університеті Державної фіскальної служби України і складені у чіткій відповідності до робочої програми цієї дисципліни.

Методичні рекомендації складаються з декількох підрозділів, які дозволяють здобувачу вищої освіти ознайомитися з основними формами самостійної роботи, передбаченими програмою цієї дисципліни. Зокрема, пропонується перелік задач для індивідуально-розрахункової роботи з рекомендаціями щодо їх розрахунку та прикладами розв'язку, а також перелік тем для написання есе, тез доповідей, який також супроводжується рекомендаціями щодо їх написання та критеріями оцінювання. У кінці кожної теми пропонуються джерела для додаткового вивчення, а також тематика завдань для поглибленого вивчення курсу тощо.

Принципових зауважень до представлених методичних рекомендацій немає.

На підставі вище викладеного, робимо висновок, що методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Бюджетна система» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», розроблені на достатньому науково-методичному рівні, відповідають навчальному плану, робочій програмі дисципліни та освітньо-професійній програмі «Фінанси, банківська справа та страхування» загалом.

Наявність такого навчально-методичного видання є необхідним для забезпечення якісного освітнього процесу і рекомендується до впровадження.

Рецензент,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

М.Б. Ріппа

РЕЦЕНЗІЯ

на методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Бюджетна система» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування», підготовлені к.е.н., с.н.с., доцентом, доцентом кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул Університету державної фіскальної служби України Колядою Т.А.

Представлені методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання з дисципліни «Бюджетна система» розроблені у відповідності до вимог порядку оформлення та видання навчально-методичної документації, що регламентує освітній процес в Університеті Державної фіскальної служби України і складені у чіткій відповідності до робочої програми цієї дисципліни.

Методичні рекомендації складаються з декількох підрозділів відповідно до визначеної робочою програмою послідовністю, які дозволяють здобувачу вищої освіти ознайомитися з основними формами самостійної роботи, передбаченими програмою цієї дисципліни. Зокрема, пропонуються практичні завдання у вигляді прикладів розв'язку задач із чітким поясненням джерел отримання інформації та методикою обрахунку показників, знайомство здобувачів освіти з тестами для самоконтролю та наведення ключових термінів з проблематики корпоративних фінансів. У кінці кожної теми наведено джерела для додаткового вивчення, а також тематика завдань для поглибленого вивчення курсу тощо.

Принципових зауважень до представлених методичних рекомендацій немає.

На підставі вище викладеного, робимо висновок, що методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Бюджетна система» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», розроблені на достатньому науково-методичному рівні, відповідають навчальному плану, робочій програмі дисципліни та освітньо-професійній програмі «Фінанси, банківська справа та страхування» загалом.

Наявність такого навчально-методичного видання є необхідним для забезпечення якісного освітнього процесу і рекомендується до впровадження.

Рецензент,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри податкової політики

Т.В. Тучак

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Викладення теоретичних питань навчальної дисципліни	4
3. Методичні матеріали для проведення самоконтролю	8
4. Ключові слова і терміни	8
5. Питання для самоперевірки	11
6. Тести для самоконтролю	12
7. Завдання для самостійної роботи	15
8. Методичні вказівки до виконання індивідуальної роботи	17
9. Рекомендована література	20

ВСТУП

Актуальність вивчення дисципліни «Бюджетна система» обумовлена необхідністю підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі фінансів, які володіють знаннями щодо сучасних світових технологій управління публічними фінансами та організаційно-правового забезпечення бюджетного процесу в умовах перманентних змін зовнішнього і внутрішнього середовища, здатних до прийняття управлінських рішень у сфері формування і розподілу бюджетних ресурсів держави, розробки та реалізації довгострокової та поточної бюджетної політики держави.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи для денної форми навчання складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Бюджетна система».

Виховання у здобувачів вищої освіти навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом, науковою і навчально-методичною літературою належить до першочергових завдань вищої школи.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – це спланована пізнавальна, організаційно і методично направлена діяльність, яка здійснюється без прямої допомоги викладача, на досягнення результату. Як форма організації індивідуального вивчення здобувачів вищої освіти навчального матеріалу поза аудиторний час, вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних дисциплін.

Самостійна робота призначається для кращого засвоєння курсу, розширення і доповнення лекційного матеріалу. Викладач надає здобувачу вищої освіти рекомендовану літературу, основну і додаткову і, під час вивчення окремих тем, конкретизує її за списком.

Завданнями СРС можуть бути засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування за вирішення практичних завдань та виконання творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета.

По завершенню самостійного вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен оволодіти сучасними технологіями управління публічними фінансами, що стосуються оптимізації складу та структури бюджетних доходів і видатків, раціоналізації бюджетного процесу, ефективного управління державним боргом, забезпечення ефективної діяльності всіх органів законодавчої і виконавчої влади задля забезпечення сталого розвитку економіки, підвищення добробуту населення та досягнення необхідного рівня соціальних стандартів відповідно до стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави.

ВИКЛАДЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ. СИСТЕМА ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ»

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Вступ. Предмет дисципліни «Бюджетна система». Мета дисципліни та основні завдання вивчення курсу, його теоретичні та методологічні засади. Структура курсу. Зв'язок дисципліни «Бюджетна система» з іншими дисциплінами.

Обґрунтування призначення бюджету. Об'єктивна необхідність концентрації фінансових ресурсів державою. Масштаби централізації фінансових ресурсів, її форми і методи. Роль бюджету у різних державах. Значення бюджету у регулюванні соціально-економічних процесів.

Бюджет як економічна категорія та правова категорія. Бюджет за матеріальним змістом, за

організаційною структурою, за формою. Визначення та характеристика функцій бюджету. Розподільна і контрольна функції.

Склад і структура зведеного балансу фінансових ресурсів. Місце бюджету в системі фінансових планів. Нормативно-правові документи, що здійснюють регулювання бюджетних відносин. Сутність бюджетної класифікації, її призначення. Складові чинної бюджетної класифікації. Класифікація доходів, видатків і кредитування, фінансування, боргу.

Тема 2. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Загальні засади побудови бюджетної системи. Принципи, на яких ґрунтується бюджетна система України та їх сутність. Базові засади розмежування доходів і видатків між бюджетами. Основи організації взаємовідносин між бюджетами. Бюджетна система України та її сутність. Види бюджетів в Україні. Місцеві бюджети, бюджети місцевого самоврядування. Зведений бюджет, його призначення.

Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Стадії бюджетного процесу на загальнодержавному та місцевому рівнях. Загальні засади складання проекту Державного та місцевих бюджетів. Основи виконання бюджету за доходами і видатками. Звітність про виконання бюджетів. Контроль за формуванням і використанням коштів бюджетів.

Тема 3. Система доходів бюджету

Економічний зміст і методи формування доходів бюджету. Джерела доходів бюджету, ВВП як основа доходної бази бюджету. Класифікація доходів. Склад, структура і динаміка доходів державного бюджету. Доходи загального і спеціального фондів. Правове регулювання формування доходної бази бюджету. Форми і методи мобілізації доходів бюджету.

Податкові методи формування доходів бюджету. Функціональне призначення і характеристика різних видів податків у формуванні доходів бюджету. Неподаткові доходи бюджету. Доходи від операцій з капіталом. Трансферти. Аналіз доходів державного бюджету.

Доходи місцевих бюджетів, джерела їх формування. Склад і структура доходів загального і спеціального фондів відповідних місцевих бюджетів: обласних, районних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, бюджетів сіл, селищ і міст районного значення. Аналіз доходів місцевих бюджетів.

Тема 4. Система видатків бюджету

Економічний зміст видатків бюджету. Функції держави, їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку. Функціональна, відомча та програмна класифікація видатків та кредитування бюджету. Економічна класифікація видатків бюджету. Поточні бюджетні видатки і видатки розвитку. Якісна і кількісна характеристика видатків.

Склад і динаміка видатків Державного бюджету. Склад видатків загального та спеціального фондів. Взаємозв'язок видатків і доходів бюджету. Структура видатків бюджету. Принципи розподілу видатків між бюджетами.

Склад видатків місцевих бюджетів. Структура видатків бюджету. Розмежування видатків між бюджетами. Видатки загального та спеціального фондів відповідних місцевих бюджетів: обласних, районних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, бюджетів сіл, селищ і міст районного значення. Аналіз видатків місцевих бюджетів.

Характеристика форм бюджетного фінансування. Кошторисне фінансування, бюджетні кредити, бюджетні інвестиції, державні трансферти. Порядок та особливості кошторисного фінансування як основної форма здійснення видатків із бюджету.

Фінансове забезпечення видатків на освіту. Порядок та основні засади фінансування освіти в Україні. Склад і структура видатків бюджету на освіту. Розмежування видатків між бюджетами на освіту.

Видатки бюджету на охорону здоров'я. Видатки бюджету на науку, джерела фінансування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок. Склад і структура видатків бюджету на науку.

Фінансове забезпечення видатків на культуру та мистецтво. Порядок та основні засади фінансування видатків на культуру та мистецтво в Україні. Склад і структура видатків бюджету на культуру та мистецтво. Розмежування видатків між бюджетами на культуру та мистецтво.

Фінансове забезпечення видатків на засоби масової інформації, фізичну культуру та спорт. Порядок та основні засади фінансування видатків на засоби масової інформації, фізичну культуру та спорт в Україні. Склад і структура видатків бюджету на засоби масової інформації, фізичну культуру та спорт. Розмежування видатків між бюджетами на засоби масової інформації, фізичну культуру та спорт.

Тема 9. Фінансування дискреційних видатків бюджету

Склад дискреційних видатків. Видатки бюджету на економічну діяльність. Капітальні вкладення. Операційні витрати. Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету. Галузеві особливості. Цільове призначення коштів. Форми фінансування видатків. Склад і структура видатків бюджету на економічну діяльність держави. Нормативні документи, що визначають пріоритетні напрями бюджетних видатків на розвиток економіки. Видатки на економічну діяльність відповідно до функціональної класифікації видатків. Розмежування видатків на економічну діяльність між бюджетами. Особливості фінансування видатків на розвиток окремих галузей економіки. Характеристика державних програм розвитку окремих галузей економіки.

Видатки бюджету на національну оборону. Прямі, непрямі та приховані видатків на оборону. Характеристика основних нормативних документів, якими урегульовані базові засади оборони України. Основні напрями витрачання коштів у частині військової та цивільної оборони. Склад державного резерву, особливості його формування і використання.

Видатки бюджету на громадський порядок, безпеку та судову владу. Склад видатків на правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави. Захист внутрішніх і зовнішніх інтересів держави. Видатки бюджету на загальнодержавні функції. Кошторисне фінансування. Фінансування інвестиційних проектів. Державні субсидії, субвенції, дотації. Бюджетні кредити. Формами надання бюджетних коштів. Утримання державних установ. Обслуговування державного боргу.

Видатки бюджету на загальнодержавні функції. Склад видатків на управління. Особливості фінансування видатків на державне управління, міжнародну діяльність, громадський порядок та безпеку. Порядок розмежування видатків на управління між бюджетами.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ САМОКОНТРОЛЮ

Метод самоконтролю полягає в усвідомленому регулюванні здобувачами вищої освіти своєї діяльності задля забезпечення таких її результатів, які б відповідали поставленим цілям, вимогам, нормам, правилам, зразкам. Мета самоконтролю – запобігання помилкам та їх виправлення. Самостійна перевірка здобувачем вищої освіти рівня знань на основі своєї відповіді після виконання завдання виконується через самоконтроль.

До матеріалів, що дають можливість студентам проведення самоконтролю належать:

- ключові слова і терміни з навчальної дисципліни;
- питання до самоперевірки;
- тестові завдання для самоконтролю.

Вміння самостійно та адекватно оцінювати досягнуті навчальні результати і є тим важелем, що сприятиме розвитку здобувача вищої освіти як особистості. Це відбувається, наприклад, за допомогою тестів та ключів до них. У той же час сам факт проведення студентом самоконтролю є зворотним зв'язком для викладача як результат діяльності.

Слід окремо виділити розвиток власної оцінної діяльності здобувачів вищої освіти як важливого компонента їх професійної компетентності. Адекватне оцінювання особистістю результатів своєї діяльності формує оцінний механізм, змістом якого є оцінювання себе як особистості, оцінювання своїх цілей і ступеня їх досягнення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА І ТЕРМІНИ

Бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджети місцевого самоврядування - бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Бюджетна класифікація - єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Бюджетна програма - сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Бюджетна система України - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетне асигнування - повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження.

Бюджетне зобов'язання - будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Бюджетне призначення - повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів Бюджетним кодексом, Законом України «Про Державний бюджет України» або рішенням

про місцевий бюджет, що має кількісні, часові і цільові обмеження, яке дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Бюджетний запит - документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди.

Бюджетний процес - регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Бюджетні кошти (кошти бюджету) - належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету.

Бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Боргові зобов'язання - зобов'язання позичальника перед кредитором за кредитом (позикою), що виникло внаслідок випуску і розміщення боргових цінних паперів та/або укладання кредитних договорів.

Видатки бюджету - кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування.

Витрати бюджету - видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів.

Власні надходження бюджетних установ - кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності.

Гарантований державою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

Головні розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень.

Державне запозичення - операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету.

Державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Дефіцит бюджету - перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Доходи бюджету - податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ).

Єдиний казначейський рахунок - рахунок, відкритий центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (далі - Казначейство України), у Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України, на якому консолідуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового

державного соціального і пенсійного страхування та кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні.

Закон про Державний бюджет України - закон, який затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду.

Залишок бюджетних коштів - обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду.

Інвестиційний проект - комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій.

Квазіфіскальні операції - операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Національного банку України, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому.

Кошторис - основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень.

Кредитування бюджету - операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету).

Міжбюджетні трансферти - кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого.

Місцеве запозичення - операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету.

Місцеві бюджети - бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.

Місцевий борг - загальна сума боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим чи територіальної громади міста з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок місцевого запозичення.

Місцевий фінансовий орган - установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції з складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету.

Надходження бюджету - доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів.

Обслуговування державного (місцевого) боргу - операції щодо здійснення плати за користування кредитом (позикою), сплати комісій, штрафів та інших платежів, пов'язаних з управлінням державним (місцевим) боргом. До таких операцій не належить погашення державного (місцевого) боргу.

Одержувач бюджетних коштів - суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету.

Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету - органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування, уповноважені здійснювати контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів, інших надходжень бюджету.

Погашення державного (місцевого) боргу - операції з повернення позичальником кредитів (позик) відповідно до умов кредитних договорів та/або випуску боргових цінних паперів;

Проект бюджету - проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною частиною проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет).

Профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету).

Рішення про місцевий бюджет - нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної місцевої ради, виданий в установленому порядку, що затверджує місцевий бюджет та визначає повноваження відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.

Розпис бюджету - документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації.

Розпорядник бюджетних коштів - бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань, довгострокових зобов'язань за енергосервісом та здійснення витрат бюджету.

Субвенції - міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Управління бюджетними коштами - сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів;

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості - гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Фінансування бюджету - надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Обґрунтуйте об'єктивні передумови виникнення бюджету.
2. Перелічіть ознаки та особливості бюджету як економічної категорії.

3. Визначте сутність бюджету як правової категорії.
4. Визначте значення та місце бюджету у фінансовій системі.
5. Перелічіть основні функції бюджету та обґрунтуйте його призначення.
6. Визначте місце та роль бюджету в соціально-економічному розвитку України.
7. Назвіть та охарактеризуйте завдання та складові частини бюджетної політики.
8. Визначте сутність і дайте характеристику бюджетному механізму.
9. Охарактеризуйте основні точки зору щодо оцінювання можливих станів бюджету.
10. Охарактеризуйте основні причини, які обумовлюють викривлення реального стану бюджетного дефіциту в Україні.
11. Охарактеризуйте основні причини, що викликають дефіцит бюджету.
12. Визначте наслідки затвердження дефіцитного бюджету.
13. Назвіть та охарактеризуйте джерела фінансування бюджетного дефіциту.
14. Бюджетний процес та його основні стадії.
15. Сутність і призначення Бюджетної декларації.
16. Особливості бюджетного процесу на місцевому рівні.
17. Визначте склад міжбюджетних трансфертів, визначених Бюджетним кодексом України.
18. Обґрунтуйте сутність, порядок обчислення та застосування індексу податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці.
19. Опишіть чинний механізм стимулювання місцевих органів влади до нарощування доходів бюджету
20. З'ясуйте та поясніть призначення бюджету розвитку місцевих бюджетів.
21. Поясніть сутність таємних та захищених видатків.
22. Визначте склад і дайте характеристику видатків місцевих бюджетів.
23. Охарактеризуйте структуру видатків місцевих бюджетів.
24. Назвіть основні критерії конкурсного відбору інвестиційних програм для отримання фінансування з Державного фонду регіонального розвитку.
25. Охарактеризуйте цілі Стратегії економічного розвитку України до 2030 року та пріоритетні кроки до їх досягнення.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Фінансовий план, що являє собою розпис доходів та витрат, – це:
  - а) бюджет за своєю суттю;
  - б) бюджет за матеріальним змістом;
  - в) бюджет за формою;
  - г) бюджет, як суспільне явище.

2. Централізований фонд фінансових ресурсів держави – це:
  - а) бюджет за своєю суттю;
  - б) бюджет за матеріальним змістом;
  - в) бюджет за формою;
  - г) бюджет, як суспільне явище.

3. Система фінансових планів, що характеризує фінансові ресурси всіх секторів економіки, платежі населення, довгострокові кредити банків, доходи від зовнішньоекономічної діяльності – це:
  - а) план доходів та видатків країни;

- б) зведений фінансовий баланс держави;
- в) державний бюджет країни;
- г) платіжний баланс країни.

4. Вперше розподілення Державного бюджету України на загальний та спеціальний фонди було відзначено у бюджеті на:

- а) 2002 рік;
- б) 2001 рік;
- в) 2000 рік;
- г) 1999 рік.

5. Міжбюджетні відносини є елементом:

- а) бюджетної системи;
- б) бюджетного процесу;
- в) бюджетного права;
- г) бюджетної звітності.

6. Формування доходів бюджету здійснюється за рахунок:

- а) виробленого в країні національного доходу;
- б) надходжень від міжнародного перерозподілу фінансових ресурсів;
- в) надходжень від державних угідь;
- г) усі відповіді вірні.

7. Бюджети місцевого самоврядування включають:

- а) бюджети міст та областей;
- б) бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (в тому числі районів в містах);
- в) бюджет АРК, обласні, районні бюджети ;
- г) бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань та селищ.

8. У процесі оперативного управління бюджетом вирішуються наступні питання:

- а) планування бюджету;
- б) бюджетного регулювання;
- в) виконання бюджету;
- г) усі відповіді вірні.

9. Органи Міністерства фінансів проводять роботу, пов'язану:

- а) зі складанням та виконанням бюджету;
- б) розрахунками з усіма ланками бюджетної системи;
- в) касовим виконанням бюджету;
- г) усі відповіді вірні.

10. Контроль за утворенням і погашенням внутрішнього боргу держави здійснює:

- а) Державна фіскальна служба;
- б) Державна казначейська служба;
- в) Рахункова палата;
- г) усі відповіді вірні.

11. Що не є задачами бюджетного планування:

- а) визначення реальної величини доходів;
- б) розробка основних напрямів державної фінансової політики;
- в) обґрунтованість витрат;
- г) збалансованість бюджету.

12. Державний бюджет набуває чинності Закону у випадку його підписання:

- а) Президентом України;
- б) Головою Верховної Ради України;
- в) Прем'єр-міністром України;
- г) Міністром фінансів України.

13. Документ, що визначає суму коштів, необхідних для виконання бюджетної програми, законодавчі підстави її реалізації, мету, завдання, напрями діяльності, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристик, – це:

- а) бюджетний запит;
- б) бюджетна програма;
- в) паспорт бюджетної програми;
- г) кошторис.

14. Паспорт бюджетної програми формується на основі:

- а) плану асигнувань;
- б) бюджетних запитів головних розпорядників;
- в) кошторису;
- г) усі відповіді правильні.

15. Розпис Державного бюджету включає наступні складові:

- а) розпис доходів;
- б) розпис витрат;
- в) розпис фінансування;
- г) розпис асигнувань;
- д) розпис повернення кредитів;
- є) усі відповіді вірні.

16. Документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, який містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням обсягів бюджетних коштів, – це:

- а) бюджетна резолюція;
- б) бюджетний запит;
- в) бюджетний регламент;
- г) бюджетне призначення.

17. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету являє собою:

- а) перелік головних розпорядників коштів;
- б) структуру бюджету за галузями народного господарства;
- в) суму загальних витрат й кредитування за винятком погашення;
- г) 10 функціональних груп.

18. Залишок коштів на рахунках Державного бюджету лімітуються:

- а) бюджетним розписом;
- б) оборотною касовою готівкою;
- в) оборотною відомістю;
- г) бюджетною класифікацією.

19. Касовий розрив є плановим у випадку:
- а) об'єктивної розбіжності термінів фінансування з бюджету встановлених витрат і одержання доходів;
  - б) невиконання плану по надходженню доходів;
  - в) допущення перефінансування по окремих видах витрат;
  - г) запланованого дефіциту бюджету.
20. Оборотна касова готівка встановлюється у відсотках до планових видатків загального фонду бюджету у розмірі не більше:
- а) 3 %;
  - б) 1 %;
  - в) 10 %;
  - г) 2 %.
21. Що не відноситься до форм бюджетного фінансування:
- а) авансування витрат на кредитній основі;
  - б) кошторисне фінансування;
  - в) бюджетне інвестування;
  - г) державні трансферти.
22. У якому випадку не виникають взаємні розрахунки між бюджетами:
- а) при зміні законодавства;
  - б) при зміні адміністративно-територіального устрою;
  - в) при зміні підпорядкованості бюджетних установ;
  - г) при недостатності оборотної касової готівки.
23. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України:
- а) не пізніше 1 травня року, наступного за звітним;
  - б) не пізніше 31 січня року, наступного за звітним;
  - в) не пізніше 1 березня року, наступного за звітним;
  - г) не пізніше 1 лютого року, наступного за звітним.
24. Громадський контроль за використанням коштів бюджетів усіх рівнів здійснюється з метою:
- а) запобігання нецільового використання коштів бюджету;
  - б) забезпечення ефективності та прозорості державних фінансів;
  - в) оптимізації бюджетних витрат;
  - г) захисту інтересів власника.
25. Державний бюджет України, як фінансовий план держави, затверджується:
- а) постановою Кабінету Міністрів України;
  - б) Указом Президента України;
  - в) Верховною Радою України і має силу закону;
  - г) розпорядженням Національного банку України.
26. Зведений бюджет України:
- а) затверджує Верховна Рада України;
  - б) затверджує Кабінет Міністрів України;

в) не затверджується, використовується з метою аналізу та визначення засад державного регулювання.

27. Хто розробляє проект бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Бюджетна комісія Верховної Ради України;
- в) Секретаріат Президента України;
- г) Кабінет Міністрів України?

28. До структури доходів бюджету України належать:

- а) податкові та неподаткові надходження;
- б) доходи від операцій з капіталом;
- в) офіційні трансферти;
- г) державні цільові фонди;
- д) всі відповіді вірні.

29. Резервний фонд бюджету створюється у відсотках від обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету:

- а) до 1 %;
- б) до 2 %;
- в) до 3 %;
- г) до 0,5 %.

30. З якою метою застосовується секвестр бюджету:

- а) міжбюджетного регулювання;
- б) бюджетного контролю;
- в) зменшення видатків у процесі виконання бюджету;
- г) бюджетного вирівнювання?

31. Який фонд не входить до складу державного бюджету:

- а) загальний фонд;
- б) спеціальний фонд;
- в) резервний фонд;
- г) додатковий фонд.

32. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період не може містити пропозиції щодо:

- а) граничного розміру дефіциту(профіциту) Державного бюджету України у відсотках до прогнозного річного обсягу ВВП;
- б) частку прогнозного річного обсягу ВВП, що перерозподіляється через зведений бюджет України;
- в) обсягів загального фонду Державного бюджету;
- г) граничного обсягу державного боргу та його структури.

33. Формування бюджету на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку держави відбувається відповідно до принципу побудови бюджетної системи:

- а) збалансованості;

- б) повноти;
- в) обґрунтованості;
- г) ефективності.

34. Що не входить до складу бюджетної класифікації:

- а) класифікація доходів бюджету;
- б) класифікація видатків та кредитування бюджету;
- в) класифікація резервів;
- г) класифікація фінансування бюджету;
- д) класифікація боргу.

35. Розмір дефіциту бюджету встановлюється у відсотках:

- а) до загальної величини доходів бюджету;
- б) до загальної величини видатків бюджету;
- в) до обсягу валового внутрішнього продукту.

36. Своєчасне та повне надходження в бюджет коштів, а також їх оптимальний розподіл та ефективне використання забезпечує функція бюджету:

- а) контрольна;
- б) розподільча;
- в) регулююча;
- г) стимулююча.

37. Відповідно до Бюджетного кодексу величина основної суми державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати:

- а) 20 % ВВП;
- б) 34 % ВВП;
- в) 60 % ВВП;
- г) 75 % ВВП.

38. Поточний борг – це:

- а) сума заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році, і належних до сплати в цей період відсотків за усіма випущеними на даний момент позиками;
- б) загальна сума заборгованості і відсотків, що мають бути сплачені за позиками;
- в) заборгованість кредиторам держави в даній країні;
- г) заборгованість кредиторам за межами даної країни.

39. Капітальний борг – це:

- а) сума заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році, і належних до сплати в цей період відсотків за усіма випущеними на даний момент позиками;
- б) загальна сума заборгованості і відсотків, що мають бути сплачені за позиками;
- в) заборгованість кредиторам держави в даній країні;
- г) заборгованість кредиторам за межами даної країни.

40. У чому полягає рефінансування державного боргу:

- а) погашення попередньої державної заборгованості шляхом випуску нових позик;
- б) зміні доходності позик;

- в) сплаті боргу за рахунок золотовалютних резервів країни;
 г) зміні умов позичення, пов'язаних із термінами погашення заборгованості?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійне завдання полягає у виконанні розрахункової роботи – тип письмової роботи з дисципліни, яка демонструє поглиблене практичне опрацювання відповідної теми. У процесі підготовки розрахункової здобувач вищої освіти накопичує знання, практичні вміння та навички роботи з різними інформаційними джерелами, готується до майбутніх курсових і дипломних робіт. Багато розрахункових робіт з окремих дисциплін стали основою великих, глибоких досліджень студентів, створили підвалини для формування майбутніх науковців.

Крім того, для студентів самостійна (розрахункова) робота є одним з основних типів індивідуально-самостійних завдань, який підводить їх до складніших робіт, що виконуватимуться під час написання дипломних робіт в майбутньому. Проте підготовка самостійної (розрахункової) роботи не виключає інші види самостійної роботи студентів з відповідного курсу.

Критеріями оцінювання самостійної (розрахункової) роботи є:

1. Повнота проведених розрахунків.
2. Наукова і практична обґрунтованість висновків.
3. Стиль, логічність викладу, відповідність вимогам щодо оформлення.

Відповідність самостійної (розрахункової) роботи всім наведеним критеріям дає змогу оцінити його найвище – оцінкою «відмінно». Невиконання однієї або кількох вимог знижує оцінку на таку саму кількість балів.

Оформити роботи необхідно відповідно до сучасних стандартів діловодства. Подати роботу на перевірку необхідно за два тижні до закінчення вивчення курсу. Підготуватись до презентації та захисту даної роботи.

Приклад 1

Міський бюджет затверджено з дефіцитом за спеціальним фондом у сумі 5,5 млн грн. Визначте потенційні джерела фінансування бюджету.

Відповідь:

Якщо дефіцит спец. фонду було затверджено, то його фінансування буде здійснюватися за рахунок:

- 1) Місцевих запозичень;
- 2) Коштів загального фонду такого місцевого бюджету;
- 3) Надходжень від продажу / пред'явлення ЦП;
- 4) Використання залишків коштів спеціального фонду місцевого бюджету, крім власних надходжень бюджетних установ, якщо за результатами річного звіту про виконання бюджету за попередній бюджетний період, що був оприлюднений після прийняття бюджету поточного періоду, виявлено залишок бюджетних коштів за спеціальним фондом.

Приклад 2

Плановий обсяг доходів Державного бюджету України становив 415 млрд грн, видатків – 460 млрд грн, операції кредитування не передбачено. Як зміниться відносна величина бюджетного дефіциту, розрахована за доходами, якщо, за інформацією Державної казначейської служби України, план за доходами виконано на 103%, а план за видатками – на 98% ?

Розв'язок:

$$1. \text{ВВБД}_1 = \frac{\text{пЛВ}}{\text{пЛД}} = \frac{460}{415} = 1,1084$$

Тобто планові видатки перевищують планові доходи у 1,1084 рази.

2. Розрахуємо Д і В за виконаним планом:

$$Д = \text{пл } Д * 103\% = 415 * 103\% = 427,45 \text{ (млрд. грн.)}$$

$$В = \text{пл } В * 98\% = 460 * 98\% = 450,8 \text{ (млрд. грн.)}$$

3. Знаходимо $ВВБД_2$:

$$ВВБД_2 = \frac{450,8}{427,45} = 1,0546$$

Тобто порівняно $ВВБД_1$ і $ВВБД_2$ можемо сказати, що відносна величина бюджетного дефіциту зменшилась на 0,05 рази

Приклад 3

Обсяг видатків загального фонду місцевого бюджету становить 126,5 млн грн, залишок бюджетних коштів загального фонду – 1,8 млн грн. Визначте величину вільного залишку бюджетних коштів, якщо величину оборотного залишку бюджетних коштів установлено в обсязі 65% від граничного обсягу, передбаченого бюджетним законодавством.

Розв'язок:

1. $\text{Мах } ОЗ = В \text{ заг. фонду} * 2\%$ (згідно законодавства)

$$\text{Мах } ОЗ = 126,5 * 0,02 = 2,53 \text{ (млн. грн.)}$$

2. $ОЗ = 65\% * \text{мах } ОЗ = 0,65 * 2,53 = 1,6445$ (млн. грн.)

3. Вільний залишок = $ЗБК - ОЗ = 1,8 - 1,6445 = 0,1555$ (млн. грн.)

Відповідь: величина вільного залишку бюджетних коштів становить 0,1555 млн. грн.

Хід виконання самостійної (розрахункової) роботи

Під час виконання самостійної (розрахункової) роботи здобувач вищої освіти самостійно обирає метод розрахунку та завдання по номеру у журналі.

На підсумковому занятті проходить усний захист розрахункової роботи та обґрунтування.

1) Податкові надходження бюджету становили 435 млрд грн, не- податкові надходження – 115,6 млрд грн, трансферти – 1,9 млрд грн, доходи від операцій із капіталом – 3,8 млрд грн, цільові фонди – 0,8 млрд грн. Визначте загальний обсяг доходів бюджету.

2) Доходи бюджету становили 480,7 млрд грн, запозичення – 65,3 млрд грн, повернення бюджетних коштів із депозитів – 5,5 млрд грн, надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 4,2 млрд грн, повернення кредитів до бюджету – 3,8 млрд грн, надходження від приватизації державного майна – 8,2 млрд грн. Визначте загальний обсяг над- ходжень бюджету.

3) Видатки бюджету становили 522,3 млрд грн, розміщення бюджетних коштів на депозитах – 3,9 млрд грн, придбання цінних паперів – 1,6 млрд грн, погашення зобов'язань – 45,4 млрд грн, надання кредитів із бюджету – 6,7 млрд грн. Визначте загальний обсяг витрат бюджету.

4) Визначте загальний обсяг доходів Державного бюджету України, якщо доходи за кодами, згідно із класифікацією доходів бюджету становлять (млрд грн): код 10000000 – 502,3; код 20000000 – 83,5; код 30000000 – 0,8; код 40000000 – 6,9; код 50000000 – 1,7. Розшифруйте наведені коди.

5) Визначте загальну суму видатків Державного бюджету України, якщо видатки в аспекті кодів функціональної класифікації видатків бюджету становлять (млрд грн): код 0100 – 60,3; код 0200 – 18,7; код 0300 – 9,3; код 0400 – 7,1; код 0500 – 0,6; код 0600 – 0,1; код 0700 – 0,1; код 0800 – 0,9; код 0900 – 6,5; код 1000 – 17,3. Умійте розшифрувати наведені коди.

6) Визначте загальну суму видатків Державного бюджету України, якщо видатки в аспекті кодів економічної класифікації видатків бюджету становлять (млрд грн): код 2000 – 420,7; код 3000 – 7,1; код 9000 – 1,4. Розшифруйте наведені коди.

7) Планові показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): податкові надходження – 328,2; доходи від операцій із капіталом – 2,8; неподаткові надходження – 108,7; цільові фонди – 0,7; надходження коштів з інших бюджетів – 5,2; видатки бюджету – 508,7;

повернення бюджетних коштів із депозитів – 5,9; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 4,4; внутрішні запозичення – 62,7; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 3,1; зовнішні запозичення – 12,2; повернення кредитів до бюджету – 3,6. Визначте загальний обсяг надходжень бюджету.

8) Фактичні показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): доходи – 508,7; погашення зобов'язань – 45,4; надходження від приватизації державного майна – 8,6; видатки – 356,1; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 4,4; внутрішні запозичення – 62,7; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 3,1; придбання цінних паперів – 4,2; надання кредитів із бюджету – 4,1. Визначте загальний обсяг витрат бюджету.

9) Плановий обсяг доходів місцевого бюджету становить 2,36 млрд грн, видатків – 2,51 млрд грн, надання кредитів з бюджету – 0,23 млрд грн, повернення кредитів до бюджету – 0,17 млрд грн. Визначте абсолютну величину бюджетного дефіциту.

10) Плановий обсяг видатків загального фонду міського бюджету становив 735 млн грн. Визначте, у якому максимальному розмірі може бути затверджено оборотний залишок бюджетних коштів.

11) Міський бюджет затверджено з дефіцитом за спеціальним фондом у сумі 5,5 млн грн. Визначте потенційні джерела фінансування бюджету.

12) Плановий обсяг доходів Державного бюджету України становив 415 млрд грн, видатків – 460 млрд грн, операції кредитування не передбачено. Як зміниться відносна величина бюджетного дефіциту, розрахована за доходами, якщо, за інформацією Державної казначейської служби України, план за доходами виконано на 103 %, а план за видатками – на 98 % ?

13) Обсяг видатків загального фонду місцевого бюджету становить 126,5 млн грн, залишок бюджетних коштів загального фонду – 1,8 млн грн. Визначте величину вільного залишку бюджетних коштів, якщо величину оборотного залишку бюджетних коштів установлено в обсязі 65 % від граничного обсягу, передбаченого бюджетним законодавством.

14) Державний бюджет на плановий рік затверджено з дефіцитом в обсязі 27 млрд грн. Джерелами фінансування дефіциту визначено: а) надходження від приватизації державного майна в сумі 6,2 млрд грн; б) надходження від продажу облігацій внутрішньої державної позики в сумі 12,3 млрд грн; в) кредити від міжнародних фінансових організацій в сумі 8,5 млрд грн. Визначте правомірність ухваленого рішення.

15) У ході фінансування державного бюджету за умовами завдання 3.8 20 % від обсягу випуску облігацій внутрішньої державної позики було викуплено Національним банком України. Дайте оцінку цьому явищу, користуючись нормами чинного законодавства.

16) Відповідно до ухваленого рішення про бюджет районної ради на плановий рік, обсяг затвердженого дефіциту за спеціальним фондом бюджету становив 6,2 млн грн. Джерелом його фінансування визначено надходження коштів від місцевих запозичень. Визначте правомірність ухваленого рішення.

17) Бюджет селищної ради затверджено із профіцитом за загальним фондом в обсязі 6,0 тис. грн та дефіцитом за спеціальним фондом в обсязі 6,0 тис. грн. Визначте правомірність ухваленого рішення.

18) Планові показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): податкові надходження – 328,2; доходи від операцій із капіталом – 2,8; неподаткові надходження – 108,7; цільові фонди – 0,7; надходження коштів з інших бюджетів – 5,2; видатки бюджету – 508,7; повернення бюджетних коштів із депозитів – 5,9; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 4,4; внутрішні запозичення – 62,7; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 3,1; зовнішні запозичення – 12,2; повернення кредитів до бюджету – 3,6. Визначте загальний обсяг надходжень бюджету.

19) Фактичні показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): доходи – 508,7; погашення зобов'язань – 45,4; надходження від приватизації державного майна – 8,6; видатки – 356,1; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 4,4; внутрішні запозичення – 62,7; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 3,1; придбання цінних паперів – 4,2; надання кредитів із бюджету – 4,1. Визначте загальний обсяг витрат бюджету.

20) Закон України "Про Державний бюджет України" станом на 1 січня не був затверджений. Бюджетні призначення загального фонду, визначені законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період становлять 415 млрд грн. Міністерство фінансів України запланувало здійснити такі операції в I кварталі поточного року:

а) фінансування поточних видатків загального фонду Державного бюджету України в сумі 32 млрд грн щомісячно;

б) фінансування капітальних видатків, пов'язаних із ліквідацією аварій на об'єктах житлового господарства, у сумі 22 млн грн у січні;

в) погашення зовнішніх зобов'язань за кредитами на суму 168 млн грн у лютому;

г) надання державних гарантій на суму 42 млн грн у лютому; д) емісію ОВДП у березні на суму 375 млн грн.

Міністр фінансів розпорядився під час розрахунків видатків на оплату праці працівників бюджетних установ виходити з величини мінімальної заробітної плати, визначеної у проекті Закону України "Про Державний бюджет України".

Визначте, наскільки законним буде ухвалення таких рішень, якщо Закон України "Про Державний бюджет України" не набуде чинності до кінця березня.

21) Розрахуйте індекс податкоспроможності обласного бюджету за надходженнями податку на доходи фізичних осіб, якщо такі надходження до обласного бюджету з розрахунку на одну особу – жителя області – становлять 136,18 грн, а середній рівень надходження податку до всіх обласних бюджетів із розрахунку на одного жителя України – 195,42 грн.

22) Сума коштів, необхідна для досягнення індексом податкоспроможності бюджету міста обласного значення за податком на доходи фізичних осіб значення 0,9, становить 147,15 тис. грн. Визначте розмір базової дотації, що має бути призначено міській раді.

23) Індекс податкоспроможності обласного бюджету, розрахований за податком на прибуток підприємств, становить 1,05. Визначте суму реверсної дотації, яку буде вилучено з обласного бюджету.

24) Плановий обсяг надходжень податків та зборів до місцевих бюджетів України визначено в сумі 96 млрд грн. У якому мінімальному обсязі має бути встановлено стабілізаційну дотацію як додаткову дотацію з Державного бюджету України місцевим бюджетам?

25) Обсяг затверджених субвенцій із Державного бюджету України до місцевих бюджетів становить: медична субвенція – 42,5 млрд грн; освітня субвенція – 38,4 млрд грн. Визначте, у якому граничному обсязі у складі зазначених субвенцій (за кожною субвенцією окремо) було передбачено резерв коштів для фінансування непередбачених видатків?

26) Кількість учнів денних загальноосвітніх шкіл сільської місцевості становить 24. Коефіцієнт зведення учнів денних загальноосвітніх шкіл сільської місцевості до учнів усіх загальноосвітніх шкіл району становить 1,751. Визначте зведену кількість учнів денних загальноосвітніх шкіл сільської місцевості.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти у вигляді наукових досліджень з тематики курсу є обов'язковою складовою самостійної роботи студентів під керівництвом викладача. Метою виконання індивідуального завдання є набуття студентами теоретичних та практичних знань щодо розвитку теоретичних напрацювань в галузі функціонування бюджетної системи, її розвитку в Україні та ролі в державних фінансах.

Тематика досліджень за індивідуальними завданнями узгоджується з викладачем та може бути скорегована залежно від наявного статистичного та теоретичного матеріалу. Теми індивідуальних робіт студентів не можуть повторюватись.

Обов'язковими вимогами щодо оформлення індивідуальної роботи є наявність: стандартно оформленої титульної сторінки; узгодженого з викладачем напряму дослідження; звіту на аркушах формату А-4 на основі опрацьованих матеріалів періодичних видань, довідково-інформаційних систем та особистих емпіричних досліджень за одним із зазначених напрямів.

Індивідуальне завдання складається з двох частин:

1-ша підготовка 40 тестів (по 5 до кожної теми). Тести мають бути лаконічними, мати по чотири варіанти відповідей, тільки одну вірну.

2-га написання та захист реферату на визначену тему або написання тез доповіді на конференцію. Реферат має складатися із 15 сторінок друкованого тексту. Обов'язково в тексті мають бути посилання на використані джерела. Тези оформлюються згідно з вимогами щодо участі у роботі конференції.

Реферат - це письмова самостійна науково-дослідницька робота студента, мета якої полягає у набутті студентом знань з спеціальності «Фінанси», вміння і навичок працювати з літературою (спеціальною і нормативно-правовими актами), самостійно аналізувати і узагальнювати матеріал, робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

Структура реферату: Зміст, Вступ (актуальність, мета, завдання), Основна частина (2-3 розділи), Висновки, Список використаних джерел (не менше 10 і не більше 20).

Захист реферату може проводитись у супроводі презентації.

Виконувати завдання слід на аркушах формату А4, стандартні поля й інтервали, аркуші пронумеровані, на останньому аркуші дата виконання, підпис. Обсяг роботи 8-12 машинописних сторінок з використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом. Матеріали, які були використанні при проведенні дослідження, обов'язково показуються викладачу при захисті.

Стиль викладу матеріалу повинен бути професійним, висновки та рекомендації – конкретними. Опрацювання літератури необхідно починати з найновіших публікацій, в яких висвітлюються останні досягнення і зміни у галузі теорії та практики інвестиційного кредитування.

Індивідуальні завдання підлягають здачі та перевірці за два тижні до остаточного підбиття підсумків з предмету. Індивідуальна робота оцінюється з першого подання і поверненню на доопрацювання не підлягає. Методична допомога студентам з питань підготовки індивідуальних робіт надається викладачем на консультаціях з курсу та згідно графіка виконання індивідуальної роботи під керівництвом викладача, що передбачені навчальним планом і доведені до студентів, згідно графіка.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Актуальні проблеми теорії та практики оподаткування : монографія / [за ред. Новицького А.М., Лисенка В.В., Швабія К.І.]. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – 556 с.
2. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України : монографія / [під ред. Л.Л. Тарангул]. – Ірпінь; К. : Фенікс, 2012. – 532 с.
3. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, – 2012. – 871 с.
4. Бюджетна система України: за заг.ред. В.М. Опаріна; навч. посіб.; тренінг-курс / Академія фінансового управління. – Київ, 2012. – 392 с.
5. Бюджетна і податкова система України у запитаннях і відповідях: навч. посібник/ Академія фінансового управління. – Київ, 2012. – 336 с.
6. Бюджетний кодекс України // від 8.07.2010 р. № 2456-VI.
7. Закон “Про Державний бюджет України” на відповідний рік
8. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР
9. Коляда Т.А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Т.А. Коляда. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. – 396 с.
10. Конституція України // Затверджена Верховною Радою України 28.06.1996 р. № 254/96-ВР
11. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України : [монографія] / К. О. Ващенко, П. В. Пашко, С. В. Онишко та ін. ; за наук. ред. д.е.н., проф. П. В. Пашка, д.е.н., проф. С. В. Онишко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 518 с.
12. Податковий кодекс України // від 2.12.2010 р. № 2755-VI.
13. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П.В. Пашка, Л.Л. Тарангул. – К. : ТОВ «Новий друк», 2015. – 570 с.
14. Юшко С. В. Бюджетна система : навч. посіб. / С. В. Юшко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 348 с.

Допоміжна :

15. Алексєєв І.В. Бюджетна система : навч. посіб. / І.В. Алексєєв, Н.Б. Ярошевич, А.М. Чушак-Голобородько. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 376 с.
16. Булгакова С.О., Барановський О.І., Барановська В.Г., Кучер Г.В. та ін. Бюджетна система України та Євросоюзу: монографія / За заг.ред. д.е.н., проф., акад. НАПН України А.А. Мазаракі. – Київ: Нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 409 с.
17. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
18. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 544 с.
19. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
20. Жибер Т.В., Коломієць Г.Б. Бюджетна система: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – Київ: КНЕУ, 2009. – 311 с.

21. Загорський В.С. Бюджетно-податкова система України: теорія і практика: Монографія. – Ірпінь: НАДПСУ, 2006. – 304 с.
22. Карлін М.І. Бюджетна система України: навч. посіб. – Київ: Знання, 2008. – 428 с.
23. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Знання, 2008. – 670 с.
24. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження». – К., 2017. – 184 с.
25. Тарангул Л.Л., Коляда Т.А. Особливості формування міжбюджетних фінансових потоків в умовах запровадження бюджетної децентралізації в Україні / Л.Л. Тарангул, Т.А. Коляда // *Фінанси України*. – 2015. – № 3. – С. 30-44.
26. Фещенко Л.В., Проноза П.В., Кузьминчук Н.В. Бюджетна система України: Навч. посібник. – Київ: Кондор, 2008. – 440 с.

Міжнародні видання:

27. Koliada T., Muzychenko G. Evaluation of the State Intervention to the Country Economy by Global Democratic Markers / Tetiana Koliada, Ganna Muzychenko // *Scientific Development and Achievements*. – London, 2018. – 459 p. – P. 421-432.
28. Коляда Т.А. Особенности и перспективы бюджетной децентрализации в Украине / Т.А. Коляда // *Journal of Corporate Management and Economics “Maneko”*. – Bratislava: Institute of Management of Slovak University of Technology in Bratislava. – 2014. – № 2. – С. 229-238.
29. Slatvinska M., Belinska Y., Vodolazska O., Nakonechna H., Ruzhytskyi I., Koliada T. The model of the impact of changes in the national currency on key macroeconomic indicators in the face of uncertainty / M. Slatvinska, Y. Belinska, O. Vodolazska, H. Nakonechna, I. Ruzhytskyi, T. Koliada // *International Journal of Management (IJM)*. Volume 11, Issue 5, May 2020, pp. 908-919, Article ID: IJM_11_05_083 Available online at <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5>
30. Фискальный федерализм. Проблемы и перспективы развития: монография для магистров, обучающихся по программам направления «Финансы и кредит» / [И.А. Майбуров и др.]; под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. – 415 с.
31. Shevchuk O.A., Martynenko V.V. The impact of the budgetary component of fiscal policy on macroeconomic growth in conditions of financial decentralization: case of Ukraine / O.A. Shevchuk, V.V. Martynenko // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. – 2020. – № 1 (32). – P. 424-432. – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/view/200582>

Інформаційні ресурси Інтернет:

32. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>. – Назва з екрана.
33. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
34. Офіційне інтернет-представництво Офісу Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
35. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
36. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/>